

Ιβηρία – Η Γεωγραφία ως Ιστορία

Βασίλης Μούτσογλου, Πρέσβης ε.τ.

Ενδιαφέρουσα είναι νομίζω η περιγραφή από γεωγράφους ή ιστορικούς που έζησαν σε παλαιότερες εποχές και διηγούνται με τις συνήθως δευτερογενείς γνώσεις που έχουν, διάφορους τόπους, με την ευκαιρία ιστορικών γεγονότων που εξελίχθηκαν εκεί.

Το 1543 ο Πατριάρχης Ιωακείμ, ζητώντας επικουρία, διέμεινε για ένα διάστημα στην Ιβηρία, όπου όμως δεν έγινε δεκτός κατάλληλα. Με την ευκαιρία, ο ιστορικός Αθανάσιος Κομνηνός Υψηλάντης, στο βιβλίο του «Τα Μετά την Άλωσιν» περιγράφει γεωγραφικά την Ιβηρία, κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Εξυπακούεται ότι το αφήγημα ακροβατεί μεταξύ μύθου και ιστορίας. Το κείμενο ίσως έχει περισσότερη αξία για την παράθεση των τοπωνυμίων και τίτλων που χρησιμοποιούνταν τον 18^ο αιώνα, περισσότερο από τρεις αιώνες μετά την κατάλυση του Βασιλείου της Ιβηρίας. Σήμερα χρησιμοποιείται ο όρος Καυκάσια Ιβηρία ή Ιβηρία του Καυκάσου, για να αποφεύγεται η σύγχυση με την Ιβηρική χερσόνησο, το νοτιοδυτικό άκρο της Ευρώπης.¹

Ο Κωνσταντινουπολίτης συγγραφέας χρησιμοποιεί τη γραμματική των αρχαίων ελληνικών και αρχαίες λέξεις συμπεριλαμβανομένων και ομηρικών. Ακολουθεί ελεύθερη μεταγραφή του κειμένου στην καθομιλουμένη.

Ιβηρία αποκαλείται η περιοχή μεταξύ του Εύξεινου Πόντου και της Κασπίας Θάλασσας και διαιρείται εις την κάτω και την άνω. Η κάτω Ιβηρία λέγεται απλώς Ιβηρία και Καρτέλι και έχει κάστρο κοντά στη θάλασσα που λέγεται Πατούν το οποίο βρίσκεται υπό την κατοχή των Τούρκων. Βαθύτερα στη χώρα υπάρχει η πόλη Τίφλισι που αποκαλείται έτσι λόγω των θερμών υδάτων που διαθέτει. Στο Τίφλισι υπάρχει εκκλησία του Επισκόπου που ονομάζεται Καθολικόν, και όπου φυλάσσεται σε περίτεχνη χρυσή θήκη ένα από τα καρφιά του σταυρού του Ιησού. Οι ποταμοί Άραβος και Κύρος ενώνονται βορείως του Τίφλισι, στη γωνία των οποίων ευρίσκεται και η καθολική εκκλησία των Ιβήρων που αποκαλείται Σχέτα. Εκατέρωθεν των δυο ποταμών, κατά τον Στράβωνα υπήρχαν δυο φρούρια, το ένα στον ποταμό Κύρο που ονομαζόταν Αρμοζική, το άλλο στον ποταμό Άραβο που ονομαζόταν Σειμάρα. Η απόσταση μεταξύ τους ήταν 16 στάδια (περίπου 3 χιλιόμετρα). Ο ποταμός Κούρος είναι βατός κατά τον Αύγουστο. Έχει λίγο νερό αλλά πολύ ψυχρό και μπορούν να τον περνούν αναβάτες σε άλογα. Η κάτω Ιβηρία έχει και επαρχίες όπως το Ιμαρέτι που υποτάχθηκε στον Σουλτάνο το 1678 και άλλες πόλεις όπως το Κουτατήσιο και την Κελάτη. Στο μοναστήρι της τελευταίας φυλάσσεται σε ανάλογη θήκη και άλλο καρφί από τον σταυρό του Ιησού. Η εκεί εικόνα της Θεομήτορος, κατά τους ισχυρισμούς των Ιμαρελίων, έχει ιστορηθεί από τον Απόστολο και Ευαγγελιστή Άγιο Λουκά.

---

¹ Μεταξύ του πρώτου αιώνα π.Χ. και του πρώτου αιώνα μ.Χ. η γη νότια του Μείζονος Καυκάσου και βόρεια του Ελάσσονος Καυκάσου διαιρέθηκε μεταξύ της Κολχίδας στα δυτικά, της Ιβηρίας του Καυκάσου στο κέντρο και της Αλβανίας του Καυκάσου στα ανατολικά. Προς το νότο ήταν η Αρμενία (Βικιπαίδεια).

Οι Οθωμανοί, υπέταξαν μεν το Τίφλισι αλλά εκδιώχθηκαν από τον Πέρσαρχο, ο οποίος απέδωσε την κυριαρχία και πάλι στους Ίβηρες. Το σύνολο της Ιβηρίας κυριεύθηκε από τον Σολομώντα με τη βοήθεια των Μοσχόβων. Ωστόσο όταν πέθανε ο Σολομών, η Πόρτα (Υψηλή Πύλη) θέλησε να οικειοποιηθεί την κυριαρχία της Κάτω Ιβηρίας, διορίζοντας ως ηγεμόνα κάποιον μουσουλμάνο από τους εντοπίους. Οι Μόσχοβοι ωστόσο δεν δέχθηκαν τον διορισμό αυτόν και τον εκδίωξαν, διορίζοντας άλλον από τους αυτόχθονες.

Η άνω Ιβηρία ονομάζεται Αλβανία και Καχέτη. Σύνορο μεταξύ των δύο Ιβηριών είναι ο ποταμός Άραβος και μετά την ένωση των δυο ποταμών, ο ποταμός Κύρος. Οι Ίβηρες της κάτω Ιβηρίας, αν και όχι όλοι, σε αντίθεση με αυτούς της άνω Ιβηρίας, πωλούν τους παροίκους των. Αυτές οι δυο επαρχίες βρισκόντουσαν κάποτε υπό την εξουσία του Περσάρχου με δυο μόνο συμφωνίες και άρθρα. Το πρώτο ήταν να εκλέγεται ο ηγεμόνας από το γένος των Παγκρατιανών και η εκλογή να επικυρώνεται από τον Πέρσαρχον. Το δεύτερο, να στέλνονται στον Περσάρχη κάθε έτος κάποιες παρθένες και παιδιά. Για το θέμα αυτό, ο Α.Κ. Υψηλάντης παραπέμπει στο βιβλίο του Δοσιθέου για τους Πατριαρχεύσαντες στα Ιεροσόλυμα, το οποίο αναφέρεται στην ιστορία της Ιβηρίας και των εθνών στην περιοχή, Πατζινάκων, Χαζάρων, Ζίκχων, Σαγιδών, Αβαζγών, Αμπχάζων, Σουάνων, Αλάνων, Μεγκρέλων, Κολχών δηλαδή Λαζών, Γκουριέρων, Αβάρων, Αλβανών, Χαλίβων καθώς και των βασιλέων και της πίστεως αυτών.

Οι παπιστές γράφουν ότι ο Τειμορίζης, που διοικούσε την Αλβανία το 1630 επάπισε αλλά σύμφωνα πάντα με τον Α.Κ. Υψηλάντη, ψεύδονται. Το 1657 ενώ ηγεμόνευε στο Τίφλισι ο σαχ Αβάζ, μετέβη στην Ιβηρία ένα γιατρός ονόματι Ανδρέας που καταγόταν από τη Χίο. Αυτός έπεισε τον Αβάζ να δώσει άδεια για τον ερχομό Ιησουιτών. Πήρε λοιπόν ο Αβάζ δυο εκκλησιές των Αρμενίων, τη μία στο κάστρο Κόρι, την άλλη στο Τίφλισι, και τις παρέδωσε στους Ιησουίτες. Οι τελευταίοι έφεραν τον παπισμό στους εκεί Αρμενίους καθώς και σε μερικούς Ορθοδόξους Ιβήρους.

Σήμερα (τέλη 18^{ου} αιώνα), πληρεξούσιος κυριάρχης της άνω Ιβηρίας είναι ο αυτόχθων Ηράκλειος, ένας από του χάνηδες της Περσίας. Είναι, κατά τον Α.Κ. Υψηλάντη, ανήρ αξιέπαινος ως προς τη σύνεση, ανδρεία και γενναιότητα. Κυριαρχεί δε σε όλη την επαρχία υπό την προστασία, συμμαχία και γαραντία (εγγύηση) της περίφημης βασιλίσσης των Μοσχόβων Αικατερίνης Β'. Όμως οι Οθωμανοί υποβλέπουν την γαραντία αυτή και κινούνται για την αναίρεση της. Προτρέπουν μάλιστα τον Ηράκλειο να δεχθεί τη δική τους προστασία και συμμαχία.

Ο πατριάρχης Ιωακείμ επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη αλλά εκεί τον βρήκαν άλλα προβλήματα. Ο μητροπολίτης Σηλυβρίας, άνθρωπος πονηρός και φαύλος που είχε καθαιρεθεί κατάφερε να υψώσει τη χορηγία της εκκλησίας στα χίλια φλορίνια το χρόνο ώστε να έχει εξουσία επί του Οικουμενικού Θρόνου (σε υποθέσεις μεταξύ Ρωμιών στις οποίες ίσως εμπλέκεται η σουλτανική εξουσία, ο Α.Κ. Υψηλάντης παραμένει σκοτεινός). Τα χρήματα πληρώθηκαν με τη σύμφωνη γνώμη αρχιερέων και πληρώματος για να στερηθεί ο κυρ Ιωακείμ στον Οικουμενικό Θρόνο.